

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Alþingi
b.t. velferðarnefndar
Austurstræti 8-10
101 Reykjavík

Reykjavík 15. maí 2017

1705002SA GB/TP
Málalykill: 00.63

Efni: Tillaga til þál. um framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks - 434. mál

Vísað er til tölvupósts frá nefndasviði Alþingis, dags. 3. maí sl., þar sem óskað er eftir umsögn um ofangreint þingmál.

Almennt

Sambandið átti fulltrúa í starfshópnum sem samdi drög að tillögunni. Aðgerðirnar sem framkvæmdaáætlun samanstendur af fengu mjög góða umfjöllun á vinnslustigi, en velferðarráðuneytið lagði drög að tillögunni út til almennrar umsagnar á tímabilinu frá 28. nóvember 2016 til 9. janúar 2017.

Þá var unnið sérstakt stöðu- og árangursmat á fyrri framkvæmdaáætlun af hálfu ráðuneytisins sem reyndist afar gagnlegt í vinnu starfshópsins.

Eins og fram kemur í umræddu stöðu- og árangursmati (október 2016) er allmisjafnt hvernig unnið var að aðgerðum í fyrri áætlun (frá 2012-2014 framlengd til og með 2016). Að mati sambandsins er ein af ástæðunum fyrir þessari misjöfnu stöðu, sú að fyrri framkvæmdaáætlun hafi í of ríkum mæli litast af því að vera óskalisti um verkefni fremur en forgangsraðað aðgerðaplan þar sem tryggt væri að ábyrgðaraðilar hefðu fjárhagslegar forsendur til þess að hrinda aðgerðum í framkvæmd.

Í umsögn sinni um tillögu til þingsályktunar vorið 2012 kallaði sambandið eftir skýrari forgangsröðun, auk þess sem gagnrýnt var að fjármögnun margra stórra aðgerða teldist „innan ramma“ hjá viðkomandi ábyrgðaraðila fremur en að raunhæft kostnaðarmat færi fram (sjá: <http://www.althingi.is/altext/erindi/140/140-1167.pdf>) Páverandi félags- og tryggingamálanefnd fjallaði sérstaklega um þessa gagnrýni og óskaði eftir því að sveitarfélögin tilgreindu brýnustu aðgerðir á þeirra vegum. Sambandið svaraði þessu með minnisblaði: <http://www.althingi.is/altext/erindi/140/140-1167.pdf>.

Að mati sambandsins er fyrirliggjandi tillaga að stefnu og framkvæmdaáætlun 2017 – 2021 að ýmsu leyti sama marki brennd. Aðgerðir eru þó færri nú en í fyrri áætlun m.a. vegna þess að nokkur vinna var sett í að ná samlegðaráhrifum milli aðgerða þar sem kostur var (aðgerðum fækkar úr 43 í 39). Þá er jákvætt að nýir ábyrgðaraðilar koma sterkir inn svo sem Greiningar- og ráðgjafarstöð ríkisins með þrjár aðgerðir.

Eftir stendur hins vegar að of margar aðgerðir eru settar á almenna ábyrgð velferðarráðuneytis. Sambandið hvetur velferðarnefnd til þess að fara yfir þær aðgerðir sem sagðar eru á ábyrgð velferðarráðuneytis og hvort raunhæft sé að ná þeim fram á tilsettum tíma. Nefnd er sem dæmi aðgerð nr. A.5 (starfsstöð fyrir auðlesinn texta). Um er að ræða verðugt og brýnt verkefni. Áhöld hljóta hins vegar að vera um það hvort embættismenn hafi ráðrúm til þess að setja þessa starfsstöð á laggirnar og hafi einungis

til þess 3 m.kr. eingreiðslu á árinu 2018 eins og fram kemur í kostnaðarmati með tillögunni.

Megináherslur sambandsins

Fyrirliggjandi tillaga tengist náið öðrum þingmálum sem velferðarnefnd hefur nú til umfjöllunar (einkum frumvörp á þingmálum nr. 438 og 439) eða hafa tiltölulega nýlega verið afgreidd, sbr. fullgilding á Samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks (hér eftir Sáttmáli SP).

Áherslur sambandsins um þessi þingmál eiga einnig við um fyrirliggjandi tillögu að framkvæmdaáætlun, þ.e. um stuðning við faglega framþróun í félagsþjónustu sveitarfélaga, eflingu notendasamráðs og fækkun grárar svæða í velferðarþjónustu. Þá leggur sambandið megináherslu á að allar nýjar eða verulega breyttar skyldur á sveitarfélögin hljóti vandað kostnaðarmat.

Sambandið telur að fyrirliggjandi tillaga komi til móts við þessi faglegu sjónarmið en að verulega skorti hins vegar á að áhrif aðgerða hafi verið nægjanlega metin gagnvart sveitarfélögunum. Til þess að gera grein fyrir sjónarmiðum sínum hvað þetta varðar hefur sambandið tekið saman greinargerð þar sem litið er heildstætt á áhrif af innleiðingu nýrra reglna og viðmiða í félagsþjónustu á fjárhag og stjórnsýslu sveitarfélaga. Þessi greinargerð er jafnframt fylgiskjal með umsögnum sambandsins um þau þingmál sem nú eru til umfjöllunar á vettvangi velferðarnefndar Alþingis. Vísað er til greinargerðarinnar í umsögnum um þingmálin þar sem við á.

Um einstakar aðgerðir

A.1. og A.2 (Algild hönnun):

Sambandið styður tillögunar og telur mun farsælla að innleiða sjónarmið algildrar hönnunar með námskeiðum og fræðslu fremur en lágmarkskröfum í byggingarreglugerð. Þá er lögð áhersla á samstarf við byggingarfulltrúa sveitarfélaga um að greina hvaða þýðingu algild hönnun hafi þegar unnið er með breytta notkun í eldri húsum, einkum miðsvæðis í Reykjavík og nágrennasveitarfélögum.

A.3 (Aðgengisfulltrúar):

Sú aðgerð sem hér um ræðir er að álit sambandsins háð því að sett verði upp miðstöð innan stjórnsýslunnar er samhæfi og stjórn aðgerðum ráðuneyta og stofnana við innleiðingu á Sáttmála SP (sbr. 33. gr. sáttmálans). Tillagan um aðgengisfulltrúa er róttæk og þarf að fá vandað kostnaðarmat, sem eðlilegt er að verði eitt fyrsta verkefni miðstöðvarinnar eftir að hún hefur verið sett á laggirnar.

A.6 (Almenningssamgöngur):

Tillagan snertir sérstaklega Strætó bs. og einboðið að velferðarnefnd kalli fulltrúa þess rekstraraðila, og mögulega fleiri til umræðna um framkvæmd þessarar aðgerðar hvað varðar aðgengi að biðskýlum og almenningsvögnum.

B.1 - B.4 (Atvinnumál):

Vísað er til umfjöllunar um fyrirliggjandi frumvörp og samkomulag um verkaskiptingu ríkis og sveitarfélaga hvað varðar atvinnumál fatlaðs fólks. Tillögur um aðgerðir eru í

samræmi við þessa verkaskiptingu og mjög brýnar enda hefur stöðnun ríkt í málaflokknum um nokkurra ára skeið vegna óljósra ábyrgðarskila.

C.1. - C.5 (Heilsa):

Af hálfu sambandsins er sérstaklega bent á að mjög brýnt er að komið verði á fót sérhæfðu meðferðarúrræði fyrir fatlað fólk með fíknivanda.

D.2 (Fræðsla fyrir kjörna fulltrúa sveitarfélaga):

Í fyrri áætlun voru tvær aðgerðir settar á ábyrgð Sambands íslenskra sveitarfélaga.

Í umsögnum á sínum tíma benti sambandið á að það sinni fyrst og fremst hagsmunagæslu fyrir sveitarfélögin og væri ekki hluti af opinberri stjórnsýslu. Þá væri það forsenda fyrir þátttöku í aðgerðum af þessu tagi að vilji sveitarfélaga kæmi eindregið fram um að þau óskuðu eftir því að sambandið sinni slíkum verkefnum.

Þessar ábendingar eru ítrekaðar vegna aðgerðar D.2 í fyrirliggjandi tillögu.

F.1 og F.2 (Málstjóri):

Sambandið telur að þessar tvær aðgerðir séu út af fyrir sig stuðningur við faglega framþróun í málaflokknum, enda hefur skipan málstjóra rutt sér til rúms hvað varðar fatlað fólk sem er með miklar og/eða sértækar stuðningsþarfir.

Að útvíkka þessa skipan þannig að hún nái til stærri hóps er umfangsmikil aðgerð sem vinna þarf að í skrefum, sbr. þau sjónarmið sem lýst er í almennum athugasemdum tillögunnar. Áriðandi er að hafa í huga á þeirri leið að saman fari væntingar notenda og svigrúm sveitarfélaga til þess að fjölga starfsmönnum í stjórnsýslu sem fela má málstjórahlutverk.

F.5 (Húsnæðisáætlanir):

Bent er á að það er forsenda fyrir því að sveitarfélög geti gert áætlanir um uppbyggingu sértækra húsnæðisúrræða (m.a. til þess að leggja megí niður herbergjasambýli) að ljóst sé hvaða stofnframlög eru til reiðu af hálfu ríkisins vegna uppbyggingarinnar.

Verði niðurstaðan sú að stofnframlög ríkisins séu skert um allt að helming í tilvikum dýrustu úrræðanna er ljóst að engar forsendur eru til þess að fara í þá uppbyggingu sem kallað er eftir.

F.6 (Notendaráð):

Sambandið styður þessa aðgerð enda gaf hún góða raun á tímabili fyrri áætlunar.

G.4 (Ráðgjafarskólar):

Góð reynsla hefur verið af starfsemi ráðgjafarleikskóla og telur sambandið mikilvægt að fyrirkomulagið verði fest í sessi.

G.6 (frístundþjónusta):

Aðgerðin snertir mjög tillögur í frumvarpi til laga um þjónustu við fatlað fólk (mál nr. 438). Nái frumvarpstíllagan fram að ganga verður það lögbundin skylda sveitarfélaga að veita þessa þjónustu, sbr. og meðf. greinargerð.

Samantekt

Sambandið telur mjög margt jákvætt í fyrirbyggjandi tillögu og styður fyrir sitt leyti flestar aðgerðir sem fram eru settar.

Velferðarnefnd er þó hvött til þess að rýna áætlunina út frá því sjónarmiði að gleggri forgangsröðun gæti þegar upp er staðið stuðlað að því að unnið verði markvissar í aðgerðum og tryggt að nauðsynlegt fjármagn fái, fremur en að því fjármagni sem til skiptanna er sé smurt of þunnt.

Áréttað er að róttækar tillögur sem kalla á aukningu í mannhaldi sveitarfélaga (sbr. um aðgengisfulltrúa og málsstjóra) eru að sjálfsögðu háðar því að verkefni komi vel út úr forgangsröðun og að svigrúm sé til þess að gera ráð fyrir auknu umfangi í fjárhagsáætlunum.

Virðingarfyllst

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Karl Björnsson
framkvæmdastjóri

Fskj: Greinargerð um áhrif af innleiðingu nýrra reglna í félagsþjónustu á fjárhag og stjórnsýslu sveitarfélaga

Áhrif af innleiðingu nýrra reglna í félagsþjónustu á fjárhag og stjórnsýslu sveitarfélaga

Greinargerð Sambands íslenskra sveitarfélaga
til velferðarnefndar Alþingis

Mái 2017

Inngangur

Í þessari greinargerð er fjallað um um áhrif af innleiðingu nýrra reglna í félagsþjónustu á fjárhag og stjórnsýslu sveitarfélaga.

Tilfni greinargerðarinnar er að Alþingi fjallar nú um þingmál sem hafa munu veruleg áhrif á félagsþjónustu sveitarfélaga. Þar er vísað til:

- Breytingar á lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga - stjórnarfrumvarp 439. mál
- Lög um þjónustu við fatlað fólk með miklar stuðningsþarfir - stjórnarfrumvarp 438. mál
- Stefna og framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks 2017-2021 - stjórnartillaga 434. mál

Ofangreind þingmál eru liður í innleiðingu Samnings Sameinuðuð þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks sem fullgiltur var af Íslands hálfu á grundvelli þingsályktunar nr. 61/145, samþykktari af Alþingi þann 20. september 2016 (samningurinn er hér eftir nefndur Sáttmáli SP).

Jafnframt hefur Alþingi til umfjöllunar fjármálaáætlun 2018-2022 (stjórnartillaga 402. mál) og tillögu um akstursþjónustu fyrir aldraða (þingmannafrumvarp 223. mál). Þá var á síðasta þingi samþykkt þingsályktun nr. 43/145 um sólarhringsmeðferð í öndunarvél á heimili sjúklunga.

Samband íslenskra sveitarfélaga hefur unnið umsagnir um ofangreind þingmál. Þar sem nánin efnisleg tengsl eru á milli málanna taldi sambandið rétt að taka jafnframt saman eftirfarandi greinargerð þar sem litið er heildstætt á áhrif af innleiðingu nýrra reglna í félagsþjónustu á fjárhag og stjórnsýslu sveitarfélaga.

Bein og óbein áhrif

Í heildstæðu yfirliti felst m.a. að horft er bæði til beinna og óbeinna áhrifa sem þróun reglna og viðmiða í málaflokknum hefur í för með sér á sviði velferðarþjónustunnar. Lagabreytingar hafa almennt áhrif á beinar lagalegar skyldur ábyrgðaraðila þjónustunnar en innleiðing á Sáttmála SP og

framkvæmdaáætlunum í málaflokknum mótar væntingar notenda um þjónustustig og aðgengi að úrræðum.

Eins og kunnugt er var þjónusta við fatlað fólk færð frá ríki til sveitarfélaga þann 1. janúar 2011. Sú þróun hefur verið áberandi eftir yfirfærslu að notendum fjölgaði jafnt og þétt sem metnir voru með töluverðar stuðningsþarfir. Við endurmat yfirfærslunnar, sem kláraðist í desember 2015, kom fram að sjá hópur notenda, sem jöfnunarsjóður veitti framlög vegna, hafði vaxið úr 919 notendum árið 2011 í 1.395 manns í lok árs 2014. Hópurinn orðinn 40% stærri en upphaflega var gert ráð fyrir við yfirfærsluna (viðmiðið var að fjármagn í jöfnunarsjóði myndi standa undir þjónustu við þá 1.000 notendur sem á hverjum tíma hefðu mestu metnu stuðningsþarfirnar). Afleiðingin var m.a. sú að einingaverð framlaga pr. flokk í SIS-mati tók ekki verðlagsbreytingum og lækkaði meira að segja í krónutölu milli ára.

Stækkun hópsins var meginástæða fyrir þeirri viðbótarfjármögnun málaflokksins sem samið var um í desember 2015 og gildir á ársgrundvelli frá og með 2016. Jafnframt var horft til þess, að svo virtist sem þróunin væri búin að ná ákveðnu jafnvægi, a.m.k. tímabundið. Ljóst má vera að ef það gerist að nýju, sem átti sér stað 2012-2014, er sú hætta fyrir hendi að hið takmarkaða fjármagn sem jöfnunarsjóður hefur úr að spila dreifist á enn fleiri notendur og þannig lækki þjónustustig.

Á sama tíma hefur almennt mátt merkja að notendur hafi ríkar væntingar um stöðuga hækkun á þjónustustigi. Eins og áður segir er afstaða notenda studd af innleiðingu á Sáttmála SP og framkvæmdaáætlunum í málaflokknum, en sú fyrsta var samþykkt árið 2012 (þingsályktun nr. 43/140).

Sú þróun sem hér er rakin kemur fram gagnvart opinberum aðilum sem krafa um auknar fjárveitingar til málaflokksins - krafa sem jafnan er hærri og meiri en ráða má af lýðfræði eða breytingu hagstærða. Verði brugðist jákvætt við henni leiðir krafan til þess að herra hlutfalli opinberra útgjalda verði varið til þjónustu við fatlað fólk.

Önnur áhrif, einnig óbein, felast í því að ábyrgðaraðilar þjónustu bregðist við útgjaldaþrýstingi með því að vísa notendum annað. Þetta er eitt meginstefið í þeim „gráu svæðum“ innan velferðarþjónustunnar sem sambandið hefur vakið máls á í umræðu síðastliðinna ára. Afar mikilvægt er að vinna stöðugt gegn þessari tilheingingu enda felst enginn ávinningur í því fyrir heildarhagsmunum að stofnanir (m.a. á sviði heilbrigðisþjónustu, öldrunarþjónustu og barnaverndar) bregðist við útgjaldaþrýstingi með því að skilgreina sig frá ábyrgð og freista þess að ýta verkefnum yfir á aðra aðila, einkum sveitarfélög. Þvert á móti eru grá svæði af þessu tagi ávísun á slæma nýtingu almannaþjóf auk þess að bitna á notendum og réttmætum væntingum þeirra til þjónustu.

Skýrari ábyrgðar- og verkaskipting er til þess fallin að ná fram hagkvæmni og skilvirkni og hafa þannig jákvæð áhrif á fjárhag og stjórnsýslu hins opinbera. Eðlilegt er að ábatinn skili sér til notenda í formi betri og markvissari þjónustu og mæti þannig hluta af þeim kröfum sem notendur gera um inntak þjónustunnar. Fækkun grárna svæða í velferðarþjónustunni getur þannig beinlínis dregið úr útgjaldaþrýstingi samhliða því að tryggja betri þjónustu.

Fyrirliggjandi frumvörp

Að mati sambandsins er mjög áriðandi að stuðla að sátt milli opinberra aðila og notenda um það hvernig væntingum notenda er svarað. Líta má svo á að ákvæði fyrirliggjandi frumvarps feli í sér ákveðna málamiðlun hvað varðar beinar lagalegar skyldur sveitarfélaga á sviði félagsþjónustu. Þessi málamiðlun fór í gegnum kostnaðarmat eins og fram kemur í almennum athugasemdum (sbr. þingskjöl nr. 571 og 572). Sambandið gerði athugasemdir og fyrirvara við ákveðnar niðurstöður í þessu kostnaðarmati eins og rakið er hér á eftir. Þá var því einnig haldið til haga að áhrifin af almennri innleiðingu á Sáttmála SP og framkvæmdaáætlun í málaflokknum væru óbein og mun duldari en þau sem beint má rekja til breyttra laga.

Þá var það einnig niðurstaða matsins að hluti af kostnaðaráhrifunum væri óljós á þessum tímamarki: útgjaldaþróun þjónustunnar væri óviss og því rétt að setja á laggirnar samráðsnefnd til þess að fylgjast með þróun kostnaðar við þjónustuna næstu þrjú til fimm ár.

Í umsögnum sínum um fyrirliggjandi frumvörp leggur sambandið megináherslu á skipun þessarar nefndar til þess að fylgjast með og vakta þróun kostnaðar við félagsþjónustu til og með ársins 2021. Lagt er til að ákvæði um skipan nefndinnar komi í ákvæði til bráðabirgða við lög um félagsþjónustu sveitarfélaga og að nefndin skili niðurstöðum sínum inn á sameiginlegan vettvang ríkis og sveitarfélaga sbr. 128. gr. sveitarstjórnarlaga.

Almenn þróun í þjónustu eða ný verkefni

Þegar áhrif af breytingum í velferðarþjónustu eru metin þarf jafnan að greina á milli þess hvort um er ræða ný verkefni eða almenna þróun í þjónustunni, sem eðlilegt er að eigi sér stað frá einum tíma til annars. Til þessarar almennu þróunar telst m.a. nýliðun og aðlögun á viðmiðum um mat á stuðningsþörfum notenda.

Til nýrra verkefna teljast hins vegar áhrif af breyttu verklagi í félagsþjónustu, sem leiða af breyttum eða nýjum lagaákvæðum. Sömuleiðis ef um er að ræða reynslu- eða tilraunaverkefni sem á einhverjum tímamarki verða talin orðin að grunnþjónustu sveitarfélaga.

Að mati sambandsins tekur kostnaðarmat skv. 129. gr. sveitarstjórnarlaga fyrst og fremst til þess síðarnefnda (nýrra verkefna) en fara þarf í gegnum greiningu á öllum tilvikum til þess að meta hvorum megin hryggjar þau lenda.

Áhrif á stjórnsýslu og áhrif á fjárhag

Að auki þarf jafnan að greina á milli þess hvort áhrif af breytingum séu á fjárhag sveitarfélaga eða stjórnsýslu þeirra. Þessi atriði er nátengd enda myndi verkefni sem kallar á aukinn mannafla í stjórnsýslu hafa mikla tilhneigingu til þess að koma fram í útgjöldum sveitarfélags og þar með fjárhag þess. Æskilegt er því að greina þessi atriði saman enda ljóst að sveitarfélög - eins og aðrir opinberir aðilar - hafa meira svigrúm til þess að mæta áhrifum á stjórnsýslu (með breyttu verklagi og aukinni skilvirkni) heldur en kröfum um hærri þjónustustig sem að öllu jöfnu hafa beinni áhrif á útgjöld.

Um yfirlitið

Í yfirlitinu hér að neðan eru þær 10 breytingar tilgreindar sem að mati sambandsins munu hafa mest áhrif gagnvart félagsþjónusta sveitarfélaga á komandi árum. Yfirlitið er því ekki tæmandi og ljóst að fleiri atriði geta komið inn við framkvæmdina, m.a. þannig að ný grá svæði verði til.

1. Stuðningsþjónusta

Lýsing á breytingu: Félagsleg heimaþjónusta og almenn liðveisla sameinuð og útvíkkuð og m.a. látin ná til stuðningsþjónustu við börn á heimilum sínum. Sett eru samræmd viðmið um fjölda stunda í þjónustu pr. notanda á viku (10-15 klst.)

Áhrif leiðir af: 25. - 26. gr. frv. (félagsþjónusta sveitarfélaga), 19. gr. Sáttmála SP

Áhrif á fjárhag: Aukin útgjöld samfara stækkun notendahóps. Viðmið um stundafjölda kunna að þrýsta upp heildarumfangi hjá sveitarfélögum sem í dag eru með fáa tíma.

Áhrif á stjórnsýslu: Gætu leitt til einhverrar samlegðar.

Samandregið: Þetta er nýmæli sem mun fyrirsjáanlega hafa útgjaldaauka hjá mörgum sveitarfélögum en umfangið er óviss (verður vaktað).

2. Notendastýrð persónuleg aðstoð (NPA)

Lýsing á breytingu: Þjónustuformið lögfest þannig að jafnvægi verði náð eftir fimm ára innleiðingartíma (2022) þegar 172 samningar verði í gildi. Kostnaðarhlutdeild ríkissjóðs á innleiðingartímabilinu er að nafni til óbreytt 25% en gerð er 15% hagræðingarkrafa til sveitarfélaga sem lækkar hlutdeildina.

Áhrif leiðir af: 11. gr. og ákvæði til brb. í frv. (þjónusta við fatlað fólk) og 19. gr. Sáttmála SP

Áhrif á fjárhag: Sveitarfélögin munu verða fyrir útgjaldaauka á innleiðingartímabilinu einkum vegna stórra samninga þar sem NPA kemur í stað hefðbundins þjónustuforms. Hér er vísað til sólarhringsþjónustu í búsetukjörnum: Þar lækkar ekki kostnaður við hefðbundna þjónustu (m.a. vegna næturvakta) samhliða því að gerður er NPA-samningur heldur eru útgjöld vegna NPA-samnings að verulegu leyti viðbót. Varðandi aðra, minni samninga liggur fyrir að mjög er þrýst á hækkan viðmiðunargjalds pr. NPA-stund sem auka mun útgjöld sveitarfélaga.

Áhrif á stjórnsýslu: Lítil.

Samandregið: Beinn útgjaldaauki sveitarfélaga mun að lágmarki verða sem nemur 15% hagræðingarkröfu ríkisins eða á bilinu 50-100 m.kr. á ári. Hækkun viðmiðunargjalds pr. NPA-stund um 20% mun auka útgjöld sveitarfélaga um 150-200 m.kr.

3. Sólarhringsmeðferð í öndunarvél á heimili sjúklinga

Lýsing á breytingu: Sveitarfélög veiti stuðningsþjónustu inni á heimili sjúklinga sem þurfa sólarhringsmeðferð í öndunarvél.

Áhrif leiðir af: Þingsályktun nr. 43/145, 8. gr. frv. (þjónusta við fatlað fólk), 28. gr. frv. (félagsþjónusta sveitarfélaga), 19. gr. Sáttmála SP

Áhrif á fjárhag: Tilraunaverkefni var starfrækt á árunum 2007 til 2010 um notendastýrða þjónustu vegna fjögurra einstaklinga sem þurfa á öndunarfélagsþjónustu að halda vegna sjúkdóma eða slysa. Fjármunir vegna verkefnisins fluttust til sveitarfélaga með yfirfærslunni (76,2 m.kr. 2010 sem eru framreiknað til 2017 106,7 m.kr.) Talið er að 10–15 einstaklingar séu jafnan í þessum hópi auk þess sem viðmið hafa þróast um inntak þjónustu.

Áhrif á stjórnsýslu: Umtalsverð ef reiknað er með því að sveitarfélög geri og framkvæmi samninga um notendastýrða aðstoð við þennan hóp. Áhrifin lítil ef það er á forræði heilbrigðisþjónustu að gera slíka samninga.

Samandregið: Fjármagn er til staðar fyrir samningum um víðtæka stuðningsþjónustu við fjóra sjúklinga en viðbót þarf til að koma vegna stærri hóps, þ.e. allt að 100 m.kr. á ári ef hópurinn telur átta manns.

4. *Fristundaþjónusta við fatlaða nemendur*

Lýsing á breytingu: Þjónustan verður lögbindið verkefni sveitarfélaga. Fram að yfirfærslu var í gildi samkomulag um að ríki og sveitarfélög bæru til helminga kostnað við verkefnið á reynslutíma þess. Við yfirfærsluna fluttust 89 m.kr. yfir til jöfnunarsjóðs.

Áhrif leiðir af: 16. gr. frv. (þjónusta við fatlað fólk)

Áhrif á fjárhag: Fjöldi notenda þessarar þjónustu virðist vera í jafnvægi en inntak þjónustunnar hefur vaxið allmikið frá 2011 og hafa þau útgjöld sett umtalsverðan þrýsting á fjármögnun annarrar þjónustu við fatlað fólk. Viðbót þarf að endurspeglar helmingshlutdeild ríkisins í þeirri þróun sem varð á tímabilinu frá 2010 til lögfestingar.

Áhrif á stjórnsýslu: Lítil.

Samandregið: Telja verður að viðbót upp á 50 - 100 m.kr. þurfi til þess að eðlilegri helmingshlutdeild ríkisins sé náð.

5. *Úrræði fyrir börn með fjölþættan vanda*

Lýsing á breytingu: Sett er lagastoð fyrir samstarfi milli ábyrgðaraðila þjónustu-, stuðnings- og meðferðarþátta sem saman mynda úrræði fyrir börn með fjölþættan vanda. Sveitarfélög fá heimild til þess að búa til búsetuúrræði fyrir börn sem ekki geta búið heima hjá sér.

Áhrif leiðir af: 20. og 21. gr. frv. (þjónusta við fatlað fólk), till. til þál. um fjármálaáætlun 2018 - 2022 (kafli 29)

Áhrif á fjárhag: Í dag leggja sveitarfélög verulega fjármuni í stuðning við þennan fámenna hóp barna eða á bilinu 500 - 700 m.kr. Áformað er að 500 m.kr. árleg fjárheimild, sem fjármálaáætlun gerir fyrir frá 2018 til og með 2022 standi straum af kostnaði við úrræði fyrir hópinn.

Áhrif á stjórnsýslu: Aukin skilvirkni og markvissara samstarf ábyrgðaraðila þjónustu léttir verkefnum af stjórnsýslu sveitarfélaga.

Samandregið: Breytingin ætti að draga úr úrgjaldaþrýstingi á sveitarfélög, annars vegar með skýrari skilum á milli ábyrgðaraðila og hins vegar með framlögum til þess að standa undir þeim stuðningi sem sveitarfélögin veita nú umfram skyldu.

6. *Atvinnumál fatlaðs fólks*

Lýsing á breytingu: Umsamin verkaskipting ríkis og sveitarfélaga á sviði atvinnumála fatlaðs fólks fær lagastoð ásamt því að gert er ráð fyrir að starfsmönnum í þjónustu við fatlað fólk hjá Vinnumálastofnun verði fjölgað úr 8 í 16 á næstu fjórum árum.

Áhrif leiðir af: 22.-25. gr. og 42. gr. frv. (þjónusta við fatlað fólk)

Áhrif á fjárhag: Að meginstefnu er um að ræða almenna þróun í þjónustu við fatlað fólk, sem tekjustofnum málaflokksins er ætlað að standa undir. Nýjar starfsstöðvar fyrir verndaða vinnu og hæfingu telst þó nýtt verkefni en fjármögnun var hluti af samkomulagi um að ljúka endurmati á yfirfærslunni.

Áhrif á stjórnsýslu: Umsamin verkaskipting ætti að leiða til skilvirkni og betri nýtingar starfskrafta í stjórnsýslu.

Samandregið: Nýjar reglur hafa áhrif en tekið hefur verið tillit til þeirra í verkaskiptingu ríkis og sveitarfélaga.

7. *Húsnæðismál*

Lýsing á breytingu: Gerðar verði áætlanir um uppbyggingu nýrra úrræða næstu 3-5 ár sem m.a. leysi af hólmi ófullfullnægjandi eldra húsnæði (herbergjasambýli o.fl.) Almenn t fyrirkomulag húsnæðisstuðnings (stofnframlög, húsnæðisbætur og viðbót frá viðkomandi sveitarfélaga) mæti þörfum fólks (fatlaðra, öryrkja og fleiri hópa) fyrir úrræði í húsnæðismálum. Sveitarfélög leggja til 12% stofnframlag vegna byggingar nýrra húsnæðisúrræða á móti 18% stofnframlagi ríkisins. Við 18% bætaskast 4% þegar byggð eru úrræði fyrir fatlaða, öryrkja og námsmenn.

Áhrif leiðir af: 12. gr. frv. (félagsþjónusta sveitarfélaga), 9. gr. frv. (þjónusta við fatlað fólk) aðgerðir F.4 og F.5 í tillögu (framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks)

Áhrif á fjárhag: Takmarkast af 12% stofnframlagi sveitarfélaga og húsnæðisstuðningi sem þau veita skv. almennum reglum. Þegar um er að ræða húsnæðisúrræði fyrir fatlað fólk með mjög miklar/sértækar stuðningsþarfir (stofnkostnaður pr. íbúa á bilinu 45 - 60 m.kr.) hafa stofnframlög ÍLS hins vegar reynst mun lægri en þau 22% sem gert er ráð fyrir. Haldist það óbreytt munu sveitarfélögin verða fyrir verulegum fjárhagslegum áhrifum þegar og ef þau ákveða að byggja sértækustu úrræðin.

Áhrif á stjórnsýslu: Lítil.

Samandregið: Unnið er að samkomulagi milli Íbúðalánasjóðs og Jöfnunarsjóðs sveitarfélaga um verkaskipti varðandi 22% stofnframlag í tilvikum þyngstu húsnæðisúrræða.

8. Akstursþjónusta

Lýsing á breytingu: Ákvæði um akstursþjónustu flutt í grunnþjónustulög og skerpt á skyldum þjónustuaðila almenningssamgangna. Tillögur eru uppi um að draga úr hlutdeild notenda í kostnaði og hækka þjónustustig.

Áhrif leiðir af: 29. gr. frv. (félagsþjónusta sveitarfélaga), 20. gr. Sáttmála SP, aðgerð A.6 í tillögu (framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks) og þingmannafrumvarp

Áhrif á fjárhag: Í kostnaðarmati á fyrri stigum var tillaga um að draga úr hlutdeild aldraðra í kostnaði við akstursþjónustu talin hafa í för með sér a.m.k. 61 m.kr. útgjaldaauka fyrir sveitarfélög á ársgrundvelli. Hækkun þjónustustigs með bættu aðgengi að almenningssamgöngum og viðmiðum um að fólk komist allra sinna ferða með þeim hætti sem, og þegar, því hentar, mun einnig þýða verulegan útgjaldaauka.

Áhrif á stjórnsýslu: Lítil.

Samandregið: Útvíkkun á akstursþjónustu, hærra þjónustustig og minni hlutdeild notenda mun þýða útgjaldaauka sveitarfélaga sem gæti verið af stærðargráðunni 100 m.kr. á ári.

9. Einstaklingsmiðað mat og gerð einstaklingsbundinna þjónustuáætlana

Lýsing á breytingu: Aukin áhersla á aðferðafræði sem byggir á einstaklingsmiðuðu mati og gerð einstaklingsbundinna þjónustuáætlana.

Áhrif leiðir af: 27. gr. frv. (félagsþjónusta sveitarfélaga), 12. og 19. gr. frv. (þjónusta við fatlað fólk), 19. gr. Sáttmála SP, aðgerðir F.1 og F.2 í tillögu (framkvæmdaáætlun)

Áhrif á fjárhag: Ætti að leiða til þess að stuðningur verði markvissari og veittur þeim notendum sem raunverulega þurfa á honum að halda. Dregið úr tvíverknadi í þjónustukerfum.

Áhrif á stjórnsýslu: Aðferðafræðin hefur verið innleidd í þjónustu við fatlað fólk en er upp að ákveðnu marki nýtt verkefni í grunnþjónustu. Mun kalla á einhverja fjölgun ráðgjafa og þeirra sem sinna hlutverki svokallaðra málstjóra í grunnþjónustu.

Samandregið: Övist er að breytingin leiði til útgjaldaauka (verður vaktað).

10. Samspil félagsþjónustu og heilbrigðis/öldrunarþjónustu

Lýsing á breytingu: Sveitarfélagi verður ekki skylt að veita stuðningsþjónustu inni á stofnunum svo sem sjúkrahúsi eða öldrunarstofnun og staða 67 ára og eldri skilgreind gagnvart þjónustukerfi fatlaðs fólks

Áhrif leiðir af: 9. gr. frv. (félagsþjónusta sveitarfélaga) og 2. mgr. 3. gr. frv. (þjónusta við fatlað fólk)

Áhrif á fjárhag: Tillögurnar draga úr útgjaldaþrýstingi á sveitarfélögin.

Áhrif á stjórnsýslu: Gera meðferð mála skilvirkari.

Samandregið: Tillögum er ætlað að fækka gráum svæðum á milli félagsþjónustu sveitarfélaga og heilbrigðis/öldrunarþjónustu.

Samantekt

Í töflunni hér að neðan eru niðurstöður yfirlitsins dregnar saman hvað varðar áhrif á fjárhag ríkis og sveitarfélaga:

Samantekt á áhrifum af innleiðingu nýrra reglna í félagsþjónustu á fjárhag og stjórnsýslu sveitarfélaga

Þjónustubáttur	Útgjaldaauki ríkisins vegna ársins 2018		Útgjaldaauki sveitarfélaga vegna ársins 2018		Athugasemdir um útgjaldaauka
	Mat velferðarráðuneytis	Mat sambandsins	Mat velferðarráðuneytis	Mat sambandsins	
1. Stuðningsþjónusta			Óverulegur	Mögulega umtalsverður	Aðilar sammála um að skipa samráðsnefnd til þess að fylgjast með þróun kostnaðar
2. NPA	73,9 m.kr. (m.v. 25% hlutdeild)	127,7 m.kr. (m.v. 30% hlutdeild)	Ekki metinn en reiknað með 15% hagræðingu	150 - 250 m.kr.	Sambandið telur að 15% hagræðing náist ekki og að hækkun NPA-stundar verði 10-15%
3. Sólarhringsmeðf. í öndunarvél	-	-	-	100 m.kr.	Miðað við að gerðir séu samningar um notendastýrða þjónustu við átta notendur (fjölgun í hópnum um fjóra)
4. Frístundaþjónusta við fatlaða nemendur	30 m.kr.	50 - 100 m.kr.	-	-	Miðað er við að kostnaður skiptist til helminga. Útgjöld í þjálfun en hlutdeild ríkisins er í dag ca. 18%
5. Úrræði fyrir börn með fjölbættan vanda	150 m.kr.	500 m.kr.	-	-	Sambandið telur að full fjármögnun verkefnisins af hálfu ríkisins eigi að hefjast strax árið 2018
6. Atvinnumál fatlaðs fólks	20 m.kr.	20 m.kr.	-	-	Samkomulag um verkaskipti
7. Húsnæðismál	-	-	-	-	Háð niðurstöðu um verkaskipti milli Íbúðalánasjóðs og Jöfnunarsjóðs sveitarfélaga
8. Ferlimál	-	-	61 m.kr.	100 m.kr.	Miðað er við tillögur um útvíkkun akstursþjónustu fatlaðs fólks þannig að nú nái einnig til aldraðra
9. Einstaklingsmiðað mat og þjónustuáætlanir	-	-	-	-	Lagt er til að útgjaldaþróun verði vöktuð
10. Samspil félagsþjónustu og heilbrigðis/öldrunarþj.	-	-	-	-	Lagt er til að útgjaldaþróun verði vöktuð
Samtals vegna ársins 2018	273,9 m.kr.	697,7 - 747,7 m.kr	61 m.kr.	355 - 460 m.kr.	